

Rozhodli se mě zabít

Text 5.3.1

„Rozhodli se mě zabít“

Illa L. (19) je jedním z dvanácti běloruských studentů, kteří začátkem září přijeli do České republiky studovat díky stipendijnímu programu české vlády. Studenti momentálně bydlí v Poděbradech, kde se učí česky a připravují se na přijímací zkoušky na vysoké školy. Na vánoční svátky odjela většina z nich do Běloruska za svými rodiči, Illa však musel zůstat v Čechách. Během posledního půldruhého roku na vlastní kůži zakusil metody zastrašování ze strany tajných služeb a pro mnohé lidi se stal nepohodlným svědkem.

Proč sis ke studování vybral právě Českou republiku?

Byla to pro mě možnost, jak se zachránit. V Bělorusku jsem nemohl studovat, byla mi odepřena lékařská péče, neustále mi bylo vyhrožováno a letos na mě byl dokonce spáchán atentát. Otec se tedy obrátil přímo na českého zastupitele A. Fojtíka, abych mohl odjet studovat do České republiky.

Takže se zpátky vrátit nemůžeš?

Kdybych se teď vrátil do Běloruska, bylo by to pro mě nebezpečné. Když jsem odjel, po dvou měsících bylo vyšetřování mého případu pozastaveno, ale jakmile se vrátím, může být kdykoli znovu obnoveno. Někteří lidé se bojí, že bych mohl mluvit, a proto by mne chtěli zlikvidovat, jak se o to už několikrát pokoušeli.

Co se vlastně stalo?

2. dubna 1999 jsem se vracel ze školy a před domem ke mně přistoupili dva muži, kteří se prokázali legitimacemi KGB. Odvezli mě autem do kanceláře a tam mě jiný člověk vyslýchal. Nejprve mluvil obecně, pak náhle přešel na mého otce. Pomlouval ho, a dokonce mi řekl, že bude zavřen a z vězení mi bude těžko pomáhat, takže má budoucnost závisí na mně. Jinými slovy mi nabízel spolupráci. Když zradím otce, zajistí mi studium třeba na MGIMO (Moskevský státní institut mezinárodních vztahů, pozn. A. H.).

Proč si vybrali právě tebe?

Můj otec byl hlavním poradcem premiéra Michala Čyhira (1994–1996), se kterým se znal ze školy, a ve vládě pracoval až do roku 1999. Lukašenko se ale bál Čyhira jako možného kandidáta v prezidentských volbách, proto proti němu nechal zahájit trestní stíhání. Hledaly se kompromitující materiály nejprve na Čyhira, posléze i na jeho spolupracovníky. Mému otci často vyhrožovali, zastrašovali ho, nakonec to zkusili přes rodinu. Chtěli po mně jakékoli informace o spolupráci otce s M. Čyhirem, o jejich schůzkách, jakékoli dokumenty, které bych doma našel a které by mohly zkompromitovat jiné úředníky státního aparátu, dokonce jsem měl u otce doma a v autě nainstalovat „štěnice“. Všechno jsem odmítl.

Co bylo dál, když jsi odmítl spolupráci?

Čtyři dny nato mě přepadli dva neznámí lidé. Nejprve mě omráčili, když jsem přišel k sobě, jeden mě držel a „povídal si“ se mnou a druhý mě řezal nožem... na rukou, na nohou, v obličej. Snažili se mě zastrašit.

Podali jste trestní oznámení?

Nakonec ano. Samozřejmě se však obrátilo proti mně. Vyšetřovatelé se například ptali svědků, zda jsem v té době měl na těle nějaké známky fyzického zranění. A lékař, který mne tehdy obvazoval, šedesátiletý stařík, prohlásil, že nikoli, že jsem měl jen trochu špinavé triko. Vyšetřovatel mi dal jasně najevo, že výpověď šedesátiletého lékaře je pro něj důvěryhodnější.

To byl poslední pokus tě zlomit?

Kdepak. Letos v dubnu se mi přihodila zvláštní věc. Jednoho dne jsem nastoupil do metra, kolem šesté hodiny večer, a zničehonic jsem upadl do bezvědomí. Probral jsem se až kolem půlnoci, po pás v nějakém blátě. Brzy jsem poznal, že se nacházím nedaleko vesnice Radaškovičy (městečko asi 35 km od Minska, pozn. A. H.). Na ruce jsem měl stopu po vpichu

Rozhodli se mě zabít

„Rozhodli se mě zabít“ /pokrač./

injekce. Po téhle události jsem strávil dvacet dní v psychiatrické léčebně kvůli depresím.

A když tedy ani to nevyšlo?

Tak se rozhodli mě zabít. To se stalo 21. června přímo v našem domě. Vyšel jsem z bytu a šel k výtahu, když ke mně přiskočil muž v masce, nejprve mne udeřil pistolí a poté vystřelil na srdce. Jiný muž v masce zatím dával pozor opodál. Jen se štěstím jsem přežil, kulku mám dosud pod lopatkou.

Nebyl jsi na operaci?

Ležel jsem asi měsíc v nemocnici, pak náhle dostal primář rozkaz, že mám být okamžitě propuštěn, a během týdne mě propustili. Naštěstí můj bratr pracuje na chirurgii, jinak nevím, co by se se mnou stalo.

Po tom všem jsi odjel do Čech bez problémů?

Dodnes pořádně nechápu, jak se mi to vlastně podařilo. V Bělorusku jsem podepsal prohlášení, že neopustím Minsk po dobu vyšetřování. Neustále mě hlídali tři lidé z útvaru zvláštního určení KGB. Musel jsem být neustále na telefonu. Například mi večer zavolal vyšetřovatel, abych se k němu ráno dostavil. Hlídali mě celý den od osmi ráno do deseti večer, pak se zatáhly rolety a šli jsme spát. V noci před mým odjezdem jsem byl převezen do jiného bytu, kde jsem přespal a ráno pak jel rovnou na nádraží do autobusu. Když pak k nám přijela ochranka a zjišťovala, zda jsem doma, otec jim řekl, že mi není dobře, že ještě spím.

Tady se cítíš v bezpečí?

Tady se můžu sám klidně procházet po městě a nemusím se ničeho bát. Ono to bylo trochu divné, když rodiče museli každý den čekat před budovou Institutu na svého dospělého syna, aby ho odvedli domů.

Měl tvůj odjezd pro rodinu nějaké následky?

V podstatě ne. Jak jsem řekl, když jsem odjel, věc skončila. Jsem pryč, je to jako kdybych zmizel, například jako Zacharanka (bývalý ministr vnitra, poté oponent Lukašenkova režimu, který je již druhým rokem nezvěstný, pozn. A. H.). Tím pádem už nejsem nebezpečný. Otcí samozřejmě nadále vyhrožují. Telefony jsou odposlouchávány. Otec i bratr mají občas problémy v práci.

Jak dlouho myslíš, že budeš muset zůstat v zahraničí?

Já věřím, že na místo prezidenta nastoupí někdo normální. Stejně však, i když to bude demokrat, budou se provádět nějaké čistky. Proto střízlivě odhaduji, že budu muset zůstat v zahraničí ještě tak dva roky. A pokud Lukašenko ve volbách vyhraje, tak ještě sedm let navíc.

Co když neuděláš přijímací zkoušky a vyprší ti vízum?

Na tuto variantu se zatím nepřipravuji. Teď se soustředím na to, abych zkoušky udělal.

Illův otec Ivan Michailovič L. je profesorem ekonomie. Pracoval jako vedoucí skupiny poradců premiéra Michala Čyhira (1994–1996) a premiéra Sergeje Linga. V březnu 1999 byla zahájena předvolební kampaň před prezidentskými volbami, ve kterých kandidoval Michal Čyhír. Ivan L. se jako jeho bývalý blízký spolupracovník ocitl na seznamu nepohodlných úředníků, kteří mají být propuštěni ze svých funkcí. Z teroristických činů proti svému synovi viní pan profesor tehdejšího ředitele KGB Vladimira Mackeviče, tehdejšího předsedu Rady bezpečnosti Viktora Šejmana (nyní generální prokurátor) a náměstkyně ministra vnitra Michaila Udovikova.

Otázky kladl Adam Havlín, zdroj: Informační servis společnosti Člověk v tísni, 9. 1. 2001, www.inforservis.net